

Výchova umením

Názov predmetu:	Výchova umením
Časový rozsah výučby:	3. ročník 0,5 hod. týždenne – spolu 17 vyuč. hodín 4. ročník 1 hod. týždenne – spolu 33 vyuč. hodín
Škola	Gymnázium sv. Andreja v Ružomberku, Nám. A. Hlinku č. 5, 034 50, Ružomberok
Kód a názov študijného odboru	7902 J – gymnázium (od 2015/2016)
Stupeň vzdelania	ISCED 3A
Dĺžka štúdia	8 rokov
Forma štúdia	Denná
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk

Charakteristika vyučovacieho predmetu

Predmet výchova umením, ktorý patrí do vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra, nadväzuje na predmety hudobná výchova a výtvarná výchova v predchádzajúcich ročníkoch. Má žiakom sprostredkovať živú skúsenosť umenia a svetové a národné kultúrne dedičstvo. Ťažiskovo vychádza z hudobného umenia a z vizuálnych umení – výtvarného, architektúry, dizajnu a filmu. Prierezovo obsahuje prvky literárneho a dramatického umenia.

Zámerom tohto predmetu je optimálne formovať osobnosť – emocionalitu a intelekt žiakov tak, aby si prostredníctvom tvorivých činností a komunikácie s umením vytvárali svoj autentický spôsob bytia. Prostredníctvom činnostného vyučovania, vzájomným prepojením tvorivého a objaviteľského princípu vytvárať predpoklady na poskytovanie zážitkov, radosti, pozitívnych životných podnetov a znalostí tak, aby sa umenie stalo imanentnou súčasťou života žiakov.

Cez prepojenie auditívneho a vizuálneho princípu má žiakom sprostredkovať dotyk so slovenským aj svetovým kultúrnym dedičstvom. Žiak sa nemá na umenie pozeráť ako na prejav nejakej osoby, ktorá sa rozhodla, že bude maľovať alebo komponovať. Tento predmet má vychovať kultúrne uvedomelých ľudí, ktorým nebude dianie v galériách a koncertných sieňach ľahostajné, ktorí budú v umení hľadať odpovede, budú sa naň pozeráť ako na isté doplnenie ich každodenného života. Umožní žiakovi porozumieť jazyku umenia, jeho vyjadrovacím prostriedkom, komunikačným stratégiám a žiak prestane podnety, ktoré umenie dáva posudzovať len ako pekné alebo škaredé bez hlbšieho zamyslenia sa nad tým, prečo je niečo urobené takýmto spôsobom a čo mi má povedať. Umenie tým, že ho budú vedieť vnímať, bude pôsobiť na ich emocionálnu, ale aj racionálnu stránku, poskytne im ďalšiu možnosť trávenia voľného času.

Praktická stránka predmetu nadviaže na doterajšie skúsenosti, zručnosti a postoje žiakov a bude naďalej rozvíjať ich tvorivosť.

2. Ciele učebného predmetu

A) Kognitívne ciele: žiaci získajú okrem praktických zručností informácie o rôznych druhoch, štýloch a obdobiach umenia, prestanú sa na ponúkané hudobné a výtvarné podnety pozeráť z pohľadu pekné – škaredé, začnú vnímať obsah umeleckého diela, jeho formu, umelecké

diela budú nie len hodnotiť, ale aj prijímať a oceňovať ich tvorcov; získajú vedomosti a prehľad o najznámejších slovenských a svetových dielach a umelcoch, zoznámia sa s umením vo svojom regióne.

B) Socioafektívne ciele: cez prácu s umením a nazeranie na umenie ako súčasť kultúry a istú reakciu na dobu dokážu žiaci hodnotiť umenie a istým spôsobom sa stotožňovať s autormi, no zároveň budú vedení k tomu, aby postoje a názory autorov len mechanicky nepreberali, ale ich aj hodnotili, prípadne si vyberali a rozvíjali ponúknuté riešenia ďalej. K umeniu nebudú pristupovať s predsudkami, prípadne len mechanicky preberať názory svojho učiteľa, ale kritickým myslením. Umenie iných kultúr a národností im umožní nezavrňovať iných ľudí, ale chápať a prijímať ich odlišnosť ako súčasť rozmanitosti života na Zemi. Prácou na projektoch a v skupinách sa rozvinú ich schopnosti pracovať v tíme a uvedomovať si zodpovednosť za svoju časť práce, naučia sa propagovať a prezentovať vlastnú prácu, kriticky ju hodnotiť a takýmto spôsobom pozeráť aj na prácu spolužiakov.

C) Psychomotorické ciele: na základe získavania praktických zručností dokážu žiaci aj samostatne zrealizovať svoje predstavy, budú schopní využívať estetické v bežnom živote, osvojením si rôznych technických postupov sa žiakom otvoria možnosti seberealizácie.

Kľúčové kompetencie žiakov

ZRUČNOSTI A SPÔSOBILOSTI

Formálne a technické zručnosti

1. Žiak si dokáže vybrať vhodnú techniku vzhľadom na zvolenú tému a formu práce.
2. Dokáže sa slobodne vyjadrovať, stvárať svoje pocity, myšlienky s istým cieľom a cieľavedome ich usporiadať do istej kompozície, inštalácie.
3. Dokáže si nielen vybrať a stvárať výsek reality, ale ju pretvárať, modifikovať, vytvárať štylizácie a farebné variácie videného.
4. Vyjadriť sa kombinovaním rôznych vyjadrovacích techník.
6. Vytvárať doplnenie textu, spevu, rapu do hotovej melódie na zvolenú tému.
7. Spracovať podnety z iných podnetov a transformovať ich – napr. hudobné podnety do výtvarného umenia alebo naopak.

8. Zvládne zhmotňovať svoje predstavy kresbou rôznymi nástrojmi, modelovaním, konštrukciou, či technikami maľby alebo monotypie.
9. Pracovať čisto so zámerom prezentácie svojho výtvoru.
10. Napláňovať a zrealizovať formou projektu nejaké kultúrne predstavenie pre obec - výber hudby, výzdoba.
11. Navrhnuť kostýmy a štýl líčenia pre nejaké krátke divadelné predstavenie.
12. Technicky zvládnuť prípravu jednoduchého kostýmu podľa charakteru postavy.
13. Zvládne základné práce s fotoaparátom, cieľavedome komponuje fotografiu a následne zvládne jednoduché úpravy a dotvorenie fotografie na počítači.

Mentálne spôsobilosti

1. Žiak dokáže vedieť odôvodniť a skomentovať výber umeleckého diela.
2. Chápe základné princípy výstavby umeleckých diel.
3. Vie zdôvodniť výber výtvarnej techniky na stvárnenie určitej témy.
4. Rozlíši moderné a klasické umenie, vie sa orientovať v jednotlivých výtvarných epochách (základné a preberané epochy).

Komunikatívne a sociálno-interakčné zručnosti

1. Žiak výtvarne aj slovne interpretuje umelecké dielo.
2. Navštevuje kultúrne inštitúcie a osvojuje si spoločenské správanie v nich.
3. Vo vyučovacom procese využíva informačno-komunikačné médiá.
4. Dokáže predniesť svoje vlastné názory na umenie, predloženú tému.
5. Pracuje v tíme, zapája sa do skupinových aktivít.
6. Vie primerane reagovať na podnety výtvarného a hudobného umenia.
7. Rozvíja svoje prezenčné a organizačné zručnosti pri usporiadaní kultúrneho podujatia pre obec.

POSTOJE

Hlavnou kompetenciou v oblasti postojov je *tvorivý prístup* – žiak je vedený k tomu, aby pri každej edukačnej téme volil svoje vlastné, teda autentické riešenie a postupne formoval svoj estetický a hodnotiaci názor.

Stratégie vyučovania

Využívaním nemateriálnych prostriedkov (obsahu výučby, metód a foriem) a materiálnych prostriedkov dochádza vo výučbe k rozvoju a sebautváraniu osobnosti žiaka prostredníctvom týchto procesov: osvojovanie si poznatkov, nadobúdanie a rozvíjanie zručností a návykov, osvojovanie si skúseností z vlastnej tvorivej činnosti, nadobúdanie a rozvíjanie schopností a záujmov, utváranie postojov, názorov a hodnôt.

K metódam a formám vyučovania patria aj: zážitková a aktívna forma vnímania umeleckého diela spojená s praktickou činnosťou zameraná na poznávanie a osvojovanie si vyjadrovacích prostriedkov umenia a kultúry, výklad, metóda riadeného rozhovoru, dialóg a diskusia, skupinová práca, individuálna práca, skupinové projektové vyučovanie, vlastná tvorivá práca, využívanie IKT, žiacky experiment, exkurzie, návštevy expozícií múzea, galérie...

Učebné zdroje

Na podporu a aktivizáciu vyučovania a učenia sa žiakov sa využívajú nasledovné učebné zdroje:

- expozičný, pracovný a demonštračný materiál
- učebnice hudobnej a výtvarnej výchovy pre 5.až 9. ročníka, odborná literatúra, encyklopédie, školská i osobná fonotéka, video nahrávky opier, baletov a koncertov...

Schubertová, J. a kol.: Výchova umením pre 8. ročník základných škôl. Metodické materiály pre učiteľov. Žilina : Georg, 2011.

Schubertová, J. a kol.: Výchova umením pre 8. ročník základných škôl. Pracovné materiály pre žiakov. Žilina : Georg, 2011.

Schubertová, J. a kol.: Výchova umením pre 9. ročník základných škôl. Metodické materiály pre učiteľov. Žilina : Georg, 2012.

Schubertová, J. a kol.: Výchova umením pre 9. ročník základných škôl. Pracovné materiály pre žiakov. Žilina : Georg, 2012.

Fedorová, M. a kol.: Estetická výchova pre stredné školy. Bratislava : SPN, 1992.

Medzipredmetové vzťahy a prierezové témy

Medzipredmetové vzťahy: dejepis, geografia, slovenský jazyk a literatúra, katolícke náboženstvo, informatika, anglický jazyk, nemecký jazyk. Umenie má schopnosť poznatky z týchto predmetov prehĺbiť a v bohatej štruktúre vzájomne prepojiť.

Prierezové témy: osobnostný a sociálny rozvoj, regionálna výchova, environmentálna výchova, mediálna výchova, tvorba projektov a prezenčné schopnosti.

Systém hodnotenia a klasifikácie žiakov

Pri zostavovaní kritérií hodnotenia práce žiakov na hodinách výchovy umením vychádzame z dokumentu MŠ SR Metodický pokyn č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl.

Pri hodnotení a klasifikácii uplatňujeme zásady formatívneho hodnotenia:

- a) nerozdeľovať žiakov na úspešných a neúspešných,
- b) neporovnávať výsledky žiakov s inými žiakmi,
- c) hodnotiť žiaka vo vzťahu k jeho predchádzajúcim výsledkom a k jeho schopnostiam,
- d) hodnotenie žiaka využívať ako pozitívny nástroj motivácie (hodnotiť predovšetkým čo zvládol a pomôcť v tom, v čom má nedostatky),
- e) pri hodnotení žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zohľadňovať možný vplyv zdravotného znevýhodnenia na ich školský výkon.

Hodnotenie tohto predmetu má v prvom rade funkciu pozitívne motivovať žiaka, usmerniť jeho osobnostný vývoj a rozvinúť v ňom kultúrne potreby. Berieme ohľad na schopnosti, nadanie, ambície, vkus a predchádzajúce výkony žiaka. Nehodnotíme teda len výsledok činnosti (vytvorený artefakt, vyjadrenú interpretáciu, pomenovaný zážitok), ale celý výchovný proces a prístup žiaka v rámci neho.

Žiaci sú hodnotení komplexne za všetky aktivity počas celého klasifikačného obdobia, pričom jednotlivé výstupy môžu byť prezentované ústnou formou, písomnou formou (napr. pracovné listy, vedomostný test), ako aj vlastným výstupom (napr. prezentácia v PowerPointe alebo v inej forme).

Pri vlastných výstupoch žiakov sa hodnotí dodržanie témy, stanoveného rozsahu, termínu odovzdania práce, vonkajšia forma (spôsob prezentácie, úprava), použité zdroje. Osobitný dôraz kladieme na kultúru vyjadrovania a prezentovania vlastných výstupov.

Každý žiak by mal v priebehu klasifikačného obdobia pri danej časovej dotácii (0,5 hodiny týždenne) získať minimálne jednu známku.

Pri písomných výstupoch používame nasledovnú stupnicu hodnotenia:

100 – 90 % – výborný (1)

89 – 75 % – chválitebný (2)

74 – 50 % – dobrý

(3) 49 – 30 % – dostatočný (4)

29 – 0 % – nedostatočný (5)

Stupňom 1 – výborný sa žiak klasifikuje, ak je iniciatívny a tvorivý, uplatňuje vlastné nápady, je otvorený voči novým podnetom a experimentovaniu; dokáže vyjadriť veku primerané postoje; ovláda zručnosti (technické, nástrojové, materiálové) podľa požiadaviek ročníkových kompetencií na vynikajúcej úrovni; preukazuje veku primerané mentálne spôsobilosti – na úrovni vnímania, prežívania, fantázie a predstavivosti, vytvárania vlastných koncepcií; dokáže veku primerane pomenúvať a interpretovať svoje zážitky, činnosti a ich výsledky; dokáže rešpektovať vlastný tvorivý výsledok a je tolerantný voči tvorivým prejavom, názorom a vkusu iných; žiak zrealizoval artefakt primerane svojmu veku a schopnostiam.

Stupňom 2 – chválitebný sa žiak klasifikuje, ak spĺňa kritériá 1. stupňa hodnotenia, ale je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý.

Stupňom 3 – dobrý sa žiak klasifikuje, ak realizuje edukačné úlohy priemerne, chýba mu iniciatívnosť, tvorivosť, tolerancia, nerozširuje svoju flexibilitu, neosvojuje si nové vyjadrovacie prostriedky, podlieha predsudkom a stereotypom.

Stupňom 4 – dostatočný sa žiak klasifikuje, ak realizuje edukačné úlohy s pomocou imitácie, bez vlastného vkladu, s ťažkosťami aplikuje získané zručnosti a poznatky v nových oblastiach.

Stupňom 5 – nedostatočný sa žiak klasifikuje, ak nespĺňa kritériá, nemá záujem o umelecké aktivity. Tento stupeň neodporúčame používať pri súhrnnej klasifikácii žiaka (pretože každý žiak má z rod

Tematické okruhy predmetu

Zvuk a obraz – jazyk umenia

Tradícia a identita

Prieniky umení

Podnety umenia

Prieniky umenia a vedy

Populárna kultúra

Komplexné projekty

Obsah vzdelávania

V rámci tematického učebného plánu môže učiteľ edukačné témy zaraďovať do vyučovania v poradí a časovom rozpätí podľa vlastného uváženia.

Nasledujúce tabuľky obsahujú jednotlivé tematické celky, tematické okruhy, edukačné témy a výstupy. Nie všetky edukačné výstupy sú povinné. Z uvedených tabuliek si žiaci na základe dohody s učiteľom vyberajú tie edukačné výstupy, ktoré sú vzhľadom na individuálny prístup k žiakom, na ich schopnosti a záujmy najviac efektívne.

Vzhľadom na špecifickosť zamerania cirkevného gymnázia venujeme osobitnú pozornosť sakrálnemu umeniu a pamiatkam kresťanskej kultúry.

ZVUK A OBRAZ – JAZYK UMENIA		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
1. obraz v hudbe, hudba v obraze (hľadanie vzťahov medzi hudobným a výtvarným vyjadrovaním)	1.1. vytváranie hudby na vybrané vizuálne artefakty •hľadanie hudobných ekvivalentov k výtvarným dielam • hľadanie príbehu a obrazu • interpretácia obrazu (jeho dotváranie, oživovanie...) a umocnenie hudbou (pohybom, slovom) 1.2. hľadanie výtvarných ekvivalentov k hudobným formám a štýlom pokus vyjadrovať rôzne hudobné formy a žánre rôznymi výtvarnými formami	•výber hudobných skladieb k výtvarným dielam •maľby (kresby,grafiky...) rôznych hudobných foriem
2. vyjadrovacie prostriedky a ich štylizácia v hudbe a výtvarnom umení (citové pôsobenie výrazu - správne vidíme len srdcom)	2.1. štýl a výraz emócií vo výtvarnom umení 2.2. štýl a výraz emócií v hudbe láska, nenávisť, vážnosť, radosť, hnev, nepokoj, netrpezlivosť, sústredenie, meditácia, pokoj, úzkosť, strach atď. stvárnena vo výtvarných a hudobných dielach	vlastné vyjadrenie emócií v rôznych druhoch umenia (hudobné, výtvarné literárne) hľadanie umelých i populárnych piesní s tematikou lásky, zostavovanie scénok s emočným zameraním (vymýšľanie dialógov, ich zhudobňovanie); porovnanie rôznych typov výrazu výtvarného a hudobného stvárnania;
3. multimédiá – pohyb a dej prostredníctvom obrazu a zvuku (technika – tretia ruka človeka)	3.1. spracovanie a zaznamenávanie zvuku a obrazu •hudba na internete• počítačová hudba, • elektroakustická hudba, • elektronické nástroje, •	•výber zvukov a krátkych filmových záberov tvorba z archívu; • tvorba vlastných zvukov prostredníctvom elektronického nástroja a vlastného hlasu;

TRADÍCIA A IDENTITA		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
4. umenie a náboženstvo (človek a viera)	4.1. vyjadrenie posvätna a transcendentna ako základných ľudských postojov • modlitba, kontemplácia, • meditácia a bázeň vyjadrené v hudbe a výtvarnom v umení 4.2. baroková architektúra, maliarstvo a sochárstvo	• počúvanie skladieb a diskusia • výber hudby, ktorá pôsobí meditatívne, posvätné • porovnávanie s hudbou iných kultúr • kresba prvkov iných kultúr barokovej architektúry (kolonáda, priečelie, kopula...)
5. prostredie a situácia – väzby hudby a výtvarného umenia na konkrétne prostredie	5.1. mestské a vidiecke korene umenia • porovnanie kultúry mesta s vidiekom	• vytváranie hudobno- scénických modelov, typických pre život v meste a na dedine;

PRIENIKY UMENÍ		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
6. divadlo a tanec – spojenie s hudbou a dizajnom (človek medzi ľuďmi)	6.1. prepojenie dramatického umenia a tanca • premena prozaického textu na dramatický • pohybové stvárnenie postáv; • polyológ, dialóg,, monológ v hudbe • hudobné charaktery a portréty	• pohybová prezentácia rôznych charakterov na improvizovanú hudbu • výtvarné stvárnenie charakterov podľa hudby; • literárny dialóg, monológ, rozhovor - jeho zhudobňovanie alebo podkresľovanie vybranou hudbou...
7. portrét spolužiaka	7.1. umelecké stvárnenie spolužiaka • jeho tváre, postavy, zvykov...	• popis, fotografia, kresba

PODNETY UMENIA		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
1. podnety výtvarného umenia	1.1. postmoderna výtvarné umenie v historickom priereze (výber motívov, štýlov a ich spracovanie vo vlastnej práci – reprodukcia na svoj spôsob, kópia podľa reprodukcie)	využitie niektorého z postupov charakteristických pre postmodernu (koláž, maľba, kresba...)
2. podnety hudby (špirála života – vzťahy medzi generáciami)	2.1. hudba v historickom priereze hudba rôznych epoch (u nás doma, v Európe, ale aj inde) • staroba a jej hodnota • mediálne prezentované vzory, • vkus generácií • hudobné vzory (hudobný priemysel)	projekt „výlet“ do minulosti populárnej hudby program o hudbe

PRIENIKY UMENIA A VEDY		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
3. výtvarné reakcie na témy vedy	3.1. proces v umení / podnety rôznych disciplín výtvarné transpozície fyzikálnych (napr. zmena skupenstva, kondenzácia, šírenie a lom svetla, zvuku, meteorologické javy...) / chemických (napr. správanie častíc pri chemickej reakcii, zmena jednej látky na inú, leptanie...) / biologických procesov (napr. starnutie, rast, hnitie, asimilácia...)	návrh riešenia • procesuálny objekt • alebo inštalácia
4. hudba a príroda (človek voči prírode – príroda ako partner človeka)	4.1. hudba prírody, Zeme, vesmíru prírodné motívy v hudbe • ľudové piesne o hore, poli, lese • populárne piesne a prírodné motívy • kvetoch, zvieratách... prejavy života v hudbe	Ochrannárske a environmentálne piesne a hudba na výlete, k táboráku, k pobytu pri mori, skauti...

POPULÁRNA KULTÚRA		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
5. umenie a gýč	•5.1. tvorivé umenie – gýč páčivosť vkusové preferencie vekových a sociálnych skupín vzťahy medzi umením a gýčom hudba k reklame • manipulácia vkusu reklamou, televíznymi zábavnými formátmi • hudobné relácie	vytváranie reklám s použitím umeleckej hudby hľadanie sentimentálnych spomienok (rodičov, starých rodičov...)
6. vzory a vlastná tvár	6.1. telový dizajn / úprava tváre a účesu / make-up analýza štýlu obliekania, účesu a tváre svojich obľúbených hrdinov, hľadanie vlastného štýlu 6.2. postfotografia digitálna úprava fotografie • (filtre, montáže...)	návrhy, resp. realizácia úprav na tvárach spolužiakov, odevná módna prehliadka • doplnky digitálne manipulovaná fotografia

KOMPLEXNÉ PROJEKTY		
Tematické okruhy	Edukačné témy	Výkonový štandard
7. spoločný projekt skupiny	7.1. architektúra – architektonický	teoretická príprava na rôzne funkcie v práci projektanta a architekta návrh,

	návrh a model Návrh modelu k prostrediu (prírodné, mestské, vidiecke, historické, podzemné, nadzemné, vodné, vzdušné...) 7.2. fantastické a magické v umeniach hudba a zvuk ako zdroj emocionálnych zážitkov	príp. model podľa zadania vytvorenie vizuálneho prostredia k balade, rozprávke výber vhodnej hudby na umocnenie deja
--	---	--

Rozdelenie hodín a rozvrhnutie vzdelávacieho obsahu v ročníkoch obsahujú tematické výchovno-vzdelávacie plány prerokované na predmetových komisiách.